

והכנעני אז בארץ

רש"י בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ו

והכנעני אז בארץ - היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר (בראשית יד יח) ומלכי צדקל מלך שלם, לפיכך (פסוק ז) ויאמר ה' אל אברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת, עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם:

שפתי חכמים בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ו אות כ

כ דקשה לרש"י דאז מיעוט הוא, משמע דבימי אברהם היו בארץ אבל אח"כ לא היו בארץ, והא בימי משה עדיין היה בארץ, משום הכי הוכרח לפרש דאז ולא קודם, אלא היה הולך וכובש:

רד"ק בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ו

והכנעני אז בארץ - כי אלה המקומות היו לכנעני שהוא משבע האומות, כמו שאמר "בארץ הכנעני היושב בערבה" (דברים י"א ל') ומה שאמר אז בארץ, להודיע מעשה האל ורצונו לאוהביו, כי אברם היה עובר בארץ עם מקנה רב מאד והיו רועים במרעה ארץ בכל מקום שהיה עובר שם ובעלי מקומות המרעה לא היו אומרים לו דבר, וזה היה דבר גדול ומעשה נס מאת האל, והכיר אברם בזה כי היה מקיים לו האל מה שייעדו האל בברכה.

רד"ק בראשית (פרשת נח) פרק י פסוק יט

(יט) ויהי גבול - ועתה זכר גבולה מצידן עד סדם, ולא זכר כל גבולותיה, כי עתיד לזכרם בחלוקת הארץ. והיה הספור הזה להודיע כי רצון האל היה שישכנו משפחות הכנעני שם עד בא קצם, כי לישראל בחרה אל, אלא שיישבוה בני כנען לצורך ישראל שלא יצטרכו ישראל בבואם לישוב הארץ לטעת כרמים ולבנות בתים אלא ימצאו אותה ישראל מיושבת מלאה כל טוב, כמו שאמר בהבטחתו להם (דברים ו') "ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת, ובורות חצובים אשר לא חצבת, כרמים וזיתים אשר לא נטעת" ואמר בשירת האזינו "צב גבולות עמים למספר בני ישראל" כלומר הציב גבולות משפחות הכנעני שיהיו נחלקים למספר בני ישראל, כלומר לשנים עשר שבטים, כי לכולם היה די בארץ ההיא, והיה רצון האל שיהיו הכנענים קודמים לפי שהם עבדים כמו שקלל נח, והיו מכינים הארץ לישראל כעבד המכין לפני אדוניו:

רמב"ן בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ו

(ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם - אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (תנחומא ט) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יארכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו:

ודע כי כל גזירת עירן כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים. ולכן יעשו הנביאים מעשה בנבואות כמאמר ירמיהו שצוה לברוך והיה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה תשקע בבל וגו' (ירמיה נא סג טד). וכן ענין אלישע בהניחו זרועו על הקשת (מ"ב יג טז - יז), ויאמר אלישע ירה ויור ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם. ונאמר שם (פסוק יט) ויקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים אז הכית את ארם עד כלה ועתה שלש פעמים תכה את ארם:

ולפיכך החזיק הקדוש ברוך הוא את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה. ואני מתחיל לפרש הענינים בפרט בפסוקים בעזרת השם:

ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם - היא עיר שכם, כן זה שם המקום ההוא. ושכם בן חמור על שם עירו נקרא. וכתב רש"י נכנס לתוכה עד מקום שכם להתפלל על בני יעקב כשיבואו מן השדה עצבים. ונכון הוא. ואני מוסיף כי החזיק אברהם במקום ההוא תחלה, וקודם שנתן לו את הארץ, נרמז לו מזה

כי בניו יכבשו המקום ההוא תחלה קודם היותם זוכים בו, וקודם היות עון יושב הארץ שלם להגלותם משם. ולכן אמר והכנעני אז בארץ - וכאשר נתן לו הקדוש ברוך הוא הארץ במאמר, אז נסע משם ונטע אהל בין בית אל ובין העי, כי הוא המקום אשר כבש יהושע בתחלה:

ויתכן שהזכיר הכתוב והכנעני אז בארץ - להורות על ענין הפרשה, לומר, כי אברם בא בארץ כנען ולא הראהו השם הארץ אשר יעדו, ועבר עד מקום שכם, והכנעני הגוי המר והנמהר אז בארץ, ואברם ירא ממנו ולכן לא בנה מזבח לה', ובבואו במקום שכם באלון מורה נראה אליו השם ונתן לו הארץ, וסרה יראתו כי כבר הובטח בארץ אשר אראך, ואז בנה מזבח לה' לעבדו בפרהסיא: